

Van conflictmaatschappij naar participatiesamenleving

Vrijzinnige Participatie Politiek

Jeroen Zandberg

ISBN: 9789463185431
Mijnbestseller.nl
Maart 2016

Inhoudsopgave

1 Van conflictmaatschappij naar participatiesamenleving

2 Het vrijzinnige verhaal ... 10

2.1	Het verhaal.....	10
2.2	Het conflictveld	12
2.3	Ethiek van participatie.....	14
2.4	Autoriteit en zelfbeschikking	18
2.5	De filosofie van kansen	20
2.6	Vooruitgangsgeloof	22
2.7	Tolerantie.....	22
2.8	Begrensde grenzeloosheid	24
2.9	Veiligheid	27

3 Voor een eerlijke politiek ... 30

3.1	Solidariteit met de menselijkheid	30
3.2	Belangenvertegenwoordiging en het gevaar van emotie in de politiek	31
3.3	De uitsluiting van populistten.....	35
3.4	Vertrouwen	37
3.5	Religie, wetenschap en cultuur.....	38
3.6	De Europese waarde van zelfbeschikking	40
3.7	Internationale samenwerking.....	45
3.8	Referenda en nationalisme	46

4 Met een vrije wil ... 49

4.1	De Westerse ziel	49
4.2	Vrijdenkers versus weldenkenden	50
4.3	Nieuws- en informatie	52
4.4	Vrije opleiding.....	55
4.5	Vrije wetenschap	56
4.6	Transparantie en privacy	58
4.7	De menselijke natuur	60

5 Voorkomen van de conflictmaatschappij ... 67

5.1	Het conflictmodel	67
5.2	Het Verantwoordelijkheid-Macht-Risico-model	73

5.3	Van conflictdemocratie naar participatiedemocratie ...	76
5.4	De menselijke maat	79
6	Democratisering van de rechtsstaat ...	83
6.1	Vrijheid door verwijdering versus vrijheid in verbondenheid.....	83
6.2	Non-discriminatie en gelijkheid	85
6.3	Democratische rechten	89
6.4	Juridisch activisme voor een democratische maatschappij	93
6.5	Democratische quota's	96
6.6	Selectie en duurzaamheid	99
7	Kosmopolitische grenzen ...	102
7.1	Massa-immigratie	102
7.2	Erkenning van burgerschap als middel tegen populisme 105	
7.3	Integratie van migranten.....	108
7.4	Vergrijzing.....	111
8	Religie en identiteit ...	113
8.1	Religie en wetenschap	113
8.2	Culturele identiteit.....	117
8.3	Vrije maatschappelijke rollen.....	120
8.4	Minderwaardigheidscomplex	125
9	Overheid en markt ...	130
9.1	De overheid	130
9.2	De vrije markt.....	132
9.3	Flexibiliteit en zekerheid	135
9.4	Duurzame groei en de circulaire economie	137
9.5	Geld en modern bankieren.....	139

1 Van conflictmaatschappij naar participatiesamenleving

Een vrijzinnige maatschappij is gebaseerd op rechtvaardige samenwerking tussen mensen die deel willen zijn van een gemeenschap waarin ze zichzelf maximaal kunnen ontplooien. Een dergelijke samenleving zorgt ervoor dat conflicten waarbij succes van de één wordt opgeofferd aan dat van de ander zoveel mogelijk wordt voorkomen en als ze er zijn op een rechtvaardige wijze worden opgelost. Een vrijzinnige samenleving is een participatiemaatschappij waarin iedereen kan en wil meedoen. Er heerst vrijheid in verbondenheid en gelijkheid van kansen. Het fundament van een dergelijke maatschappij wordt gevormd door een cultuur die de waardigheid van elke deelnemer eert en waar iedereen volwaardig in participeert.

Mensen hebben de zekerheid nodig dat ze deel zijn van een rechtvaardige culturele gemeenschap die hen omhoogstuwt en niet onderuithaalt; een trampoline in plaats van drijfzand. Het uitgangspunt van een vrijzinnige, succesvolle maatschappij is de cultuur van de mensen die gezamenlijk de gemeenschap vormen. Onder andere in het vierde hoofdstuk komt de menselijke natuur uitgebreid aan de orde waarin tevens wordt benadrukt dat de mens van zichzelf gericht is op rechtvaardige samenwerking met anderen. De mens is goed tegen zichzelf en anderen met vergelijkbare belangen en het kwaad is niet iets dat intrinsiek in de mens zit.

Het succes van elk individu is afhankelijk van een cultuur die de menselijkheid bevordert. Wanneer de cultuur positief is dan zullen allen het beste uit zichzelf halen en worden de afgeleide sociaal-maatschappelijke problemen grotendeels voorkomen. Criminaliteit, schooluitval, onderpresteren, armoede enzovoort, zijn uiteindelijk het gevolg van een negatieve cultuur die de menselijkheid ondermijnt in plaats van bevordert. Armoede is het gevolg van een negatieve cultuur waarin men onvoldoende voor zichzelf kan opkomen doordat er geen rechtvaardige participatie mogelijk is. Deze armoede veroorzaakt

vervolgens weer criminaliteit en ander antisociaal en zelfbeschadigend gedrag.

Om de cirkel van negativiteit te doorbreken die het gevolg is van een maatschappij die is afgedaald in het conflictmodel is het noodzakelijk om de problemen bij de oorsprong aan te pakken. Symptoombestrijding lost niets duurzaam op en zorgt er slechts voor dat de belangen van de gevestigde orde op korte termijn niet in gevaar komen. De huidige maatschappij heeft echter veel kenmerken van een conflictmaatschappij waarbij men symptomen in plaats van oorzaken aanpakt. Het vergt grote moed om de eigen privileges op het spel te zetten en uit het conflictmodel en in het participatiemodel te stappen. Het is echter wel een noodzakelijke voorwaarde om duurzaam succes te krijgen. Als je politiek wil winnen is het noodzakelijk om boven de politiek uit te stijgen.

Het conflictmodel wordt gekenmerkt door een sociale omgeving die de menselijkheid ondermijnt in de competitie met anderen waarbij de strijd gaat om afnemend bezit en het verwerven van status in plaats van dat er werkelijke groei plaatsvindt. Succes wordt zodoende behaald door het de ander te ontnemen. Als gevolg hiervan gaan mensen vrijheid proberen te vinden via verwijdering in plaats van in verbondenheid. De onmenselijke omgeving zorgt ervoor dat mensen eruit wegvlugten, waarna slechts degenen met privileges, die daarmee de mogelijkheid hebben om een menswaardige (elite)cultuur te creëren en af te bakenen, zich kunnen handhaven. Hierin ligt ook de reden van de steun van een elite voor culturele subsidies die slechts henzelf ten goede komen; het creëert een subcultuur. Het is een teken dat het conflictmodel wordt verdiept in plaats van dat men overgaat naar het participatiemodel waarin iedereen mee kan doen. In de huidige Nederlandse maatschappij staat niet de mens centraal en ook niet de macht. In plaats daarvan staat het conflict centraal, wat tot de meest onmenselijke samenleving leidt.

In het conflictmodel zijn er drie fasen te onderscheiden die onvermijdelijk één voor één worden doorlopen tenzij men overgaat naar het participatiemodel. De fasen zijn: verwijdering, onderdrukking en desintegratie. In de eerste fase streeft iedereen naar persoonlijk,

egoïstisch, succes en probeert men elkaar te vermijden. In de tweede fase probeert men een conflict met de ander te winnen ook al gaat dat ten koste van de ander. In de derde fase is er geen sprake meer van winst, maar is het doel dat de ander verliest ook als dit het eigen verlies betekent.

Het neoliberalisme en het progressieve snobisme zijn de belangrijkste hedendaagse componenten van het conflictmodel waar een onmenselijke omgeving geen werkelijke vrijheid en gelijkheid biedt maar slechts verwijdering en onderdrukking. Het conflictmodel is een onrechtvaardige stoelendans waar de goede, kansrijke mensen uit wegvlugten omdat niemand een onderdeel wil zijn van een verliezende groep. Een conflictmaatschappij is in oorlog met zichzelf. In hoofdstuk vijf komt aan de orde dat het conflictmodel uiteindelijk altijd ontspoord en men dan de eigen belangen ondergeschikt maakt aan het verlies van anderen; verlies van de tegenstander wordt dan belangrijker dan winst voor jezelf. Het is in een dergelijke situatie niet meer mogelijk om een duurzame gemeenschap te hebben. Mensen die succes behalen zullen geen deel worden van de gemeenschap maar zichzelf als buitenstaanders blijven zien die succesvol zijn ondanks de tegenwerking. Ze verwijderen zichzelf van de gewone man en schoppen daarnaast tegen de macht aan terwijl ze in werkelijkheid zelf de macht bezitten. De succesvollen ondermijnen hiermee zichzelf en kunnen op deze wijze geen duurzaam eigen verhaal creëren waardoor werkelijke zelfbeschikking voor iedereen buiten bereik blijft.

In het conflictmodel staat er een olifant in de kamer die men niet benoemt. In plaats van dat men het oplost verergert het conflict alleen maar. De winnaars blijven de ander onderuithalen en de verliezers blijven in hun verliesgevende situatie hangen omdat ze geen uitweg zien en als gevolg daarvan hun onderdrukte positie rationaliseren waarbij dit een zekere mate van zekerheid, status en identiteit biedt. Er zit namelijk altijd een component van zelfschuld in onderdrukking want je doet niet wat je zou moeten doen, namelijk het verlaten van het conflictmodel. Daarnaast biedt het vasthouden aan een verliesgevende situatie op de korte termijn persoonlijke veiligheid omdat anderen je dan niet aanvallen omdat jouw verlies hun winst is. Tevens zorgt een maatschappij die niet gebaseerd is op de menselijke

maat ervoor dat men geen werkelijke zelfbeschikking heeft en daarom niet bij machte is om zichzelf te bevrijden uit een ondergeschikte situatie. Een dergelijke omgeving is uiteindelijk verliesgevend voor iedereen.

De grote uitdagingen van de huidige tijd, zoals de massa-immigratie en sociaaleconomische tweedeling, dienen aangepakt te worden op een manier die mensen niet als middelen gebruikt om de ander te beperken, maar vanuit het standpunt van een samenleving van allemaal winnaars. Zo is individuele migratie een teken van een succesvolle, duurzame participatiesamenleving, terwijl massa-immigratie daarentegen mensen als middelen gebruikt en ze daarmee als wapens inzet om zelf een bevoorrechte positie in te nemen. De economische tweedeling zorgt vervolgens voor een afname van de vrijheid omdat de gemeenschap, die noodzakelijk is voor duurzame welvaart, afbrokkelt en grote groepen mensen hun zelfbeschikking wordt ontnomen.

Nationalisten zien de massa-immigratie en het verwateren van de eigen cultuur als een machtsmiddel van een hedonistische elite die het publieke bezit verkwanzelen aan buitenstaanders in plaats van dat het wordt doorgegeven aan de eigen kinderen. Dit is echter slechts een beperkt en gekleurd deel van de werkelijkheid en overschat de macht van de elite in onze egalitaire maatschappij. Een veel belangrijker oorzaak is het feit dat de Nederlandse samenleving een conflictmaatschappij is waar het conflict centraal staat en men anderen doelbewust benadeeld. Migrantengroepen zijn zodoende één van de middelen die worden ingezet om de maatschappelijke positie van de ander te schaden ook al kan het voor iedereen negatief uitvallen.

Het liberale idee van winstmaximalisatie is een beperkt beeld van de werkelijkheid en leidt tot verkeerd economisch en sociaal beleid. Het werkelijke doel van zowel mensen als organisaties is niet een hoge kwartaalwinst maar hun succesvolle voortbestaan. Naar gelang de omstandigheden kan een afgeleid doel dan onder andere de maximalisering van winst zijn, maar ook de minimalisering van verlies, of de maximalisering van het verlies van anderen. Een voorbeeld hiervan is de creatie van geld door de centrale banken en

het opkopen van staatsleningen sinds het begin van de economische crisis. Het zorgt niet voor een grotere beschikbaarheid van geld in de reële economie omdat mensen en bedrijven het geld niet gebruiken voor winstmaximalisatie en investeringen maar voor het minimaliseren van verlies en de aflossing van schulden. Hierdoor is het spookgeld dat op de balans van de centrale bank staat grotendeels nutteloos op korte termijn en een groot risico op langere termijn.

Een participatiesamenleving kan democratisch zijn als de juiste instellingen worden opgezet en de mens centraal staat. Een conflictmaatschappij kan daarentegen nooit werkelijk democratisch zijn. De instituties in een conflictmaatschappij, zoals een onafhankelijke media, rechtspraak en vergaande functiescheiding in de wetgevende en uitvoerende macht zijn dan geen democratische instellingen maar elkaar bevechtende koninkrijken die gericht zijn op het behoud van de eigen positie door middel van het conflict. Net als de gehele maatschappij zijn de instellingen dan niet eerlijk, rechtvaardig en integer. Deze waarden zijn echter van cruciaal belang en zijn alleen bereikbaar in een participatiesamenleving.

Vrijzinnige politiek bestrijdt de waarden van de huidige Nederlandse conflictmaatschappij die mensen tegen elkaar opzet en gebruikt als brandstof. De ijzeren vuist van het neoliberalisme, gekoppeld aan de labiliteit van het progressieve snobisme, creëert een onmenselijke omgeving met als doel dat mensen zich onvoldoende kunnen ontplooiën en daardoor de concurrentieslag verliezen. De waarden en normen van de conflictmaatschappij zijn in essentie verliesgevend en onmenselijk. Het is daarom van groot belang om te strijden voor de waarden en normen van de participatiesamenleving waarin mensen nooit ingezet kunnen en mogen worden als middelen in de onderlinge conflicten.

We moeten van het conflict naar de participatie, van de discussie naar de dialoog. Van argumenten als wapens naar woorden als verbindingsmiddel. We hebben geen Wilders of anti-Wilders nodig. Geen gladiatoren die als woeste tijgers hun prooi besluipen en verscheuren, maar leiders die de soevereiniteit en intelligentie hebben om boven de conflicten uit te stijgen zonder de belangen van de

zwakkeren op te offeren. We hebben geen links of rechts beleid nodig maar een politieke visie die uitgaat van de participatiesamenleving. Het is cruciaal dat alle mensen volwaardig kunnen en willen meedoen aan de gemeenschap. Dit zorgt er namelijk voor dat iedereen belang heeft bij ieders succes en dat men niet rancuneus wordt of dat de isolatie naïviteit creëert. In het conflictmodel staan mensen tegenover elkaar en is er geen nuance mogelijk omdat het noodzakelijk is om een partij te kiezen ten koste van de ander. Er is dan een oneerlijke keuze tussen gelijkheid van uitkomst of vrijheid door verwijdering. Tussen links of rechts, progressief of conservatief, de elite of het volk. In het participatiemodel is er zowel vrijheid in verbondenheid als gelijkheid van kansen. In de rest van dit boek komen verschillende facetten van de maatschappij aan de orde waarbij het uiteindelijke doel is om inzichtelijk te krijgen hoe het conflictmodel schade berokkent aan de samenleving en hoe we een politiek alternatief, in de vorm van het participatiemodel, kunnen krijgen. Voor een overgang naar een participatiemaatschappij is het belangrijk dat de elementaire menselijke basisbehoeften bevorderd worden.

2 Het vrijzinnige verhaal

2.1 *Het verhaal*

Eerlijke en duurzame vrijzinnige politiek is ingebed in een verhaal hoe je de samenleving in zijn geheel zou willen hebben. Het is nuchter, vrij van opgelegde waarden en plaatst de autoriteit bij elk individu afzonderlijk die ingebed is in een positieve culturele omgeving. Het gaat voorbij aan de waan van de dag en het pragmatisme en biedt een alternatief voor het liberale, socialistische en christelijke verhaal en hun populistische tegenstanders.

In een vrijzinnige samenleving is het glas halfvol. Of een glas halfvol of halfleeg is hangt af van of je schenkt of drinkt. Als er een toename van kansen is dan is het glas halfvol, terwijl een afname van kansen het glas halfleeg maakt. Vrijzinnige politiek draait om het bieden van kansen aan zoveel mogelijk mensen. Om dit te maximaliseren is een toekomstgerichte blik noodzakelijk. Het is weliswaar zo dat de huidige situatie waarin de maatschappij en elk individu zich bevindt veroorzaakt wordt door gebeurtenissen in het verleden, maar de toekomst wordt bepaald door de kansen die mensen in het heden krijgen. Een beroep op het verleden wordt meestal gedaan om status te krijgen en privileges te behouden. Het verleden staat vast en kan je niet veranderen. Je moet ook niet het verleden tegen de toekomst willen beschermen, maar de toekomst tegen het verleden. Het heden kan alleen dynamisch zijn als het gericht is op de toekomst. Het is vrijzinnig om mensen kansen te geven om in het heden de eigen capaciteiten te gebruiken om zo een succesvolle toekomst op te bouwen. Dit kan het beste door mensen zelfbeschikking te bieden.

De basis van vrijzinnigheid ligt in het vormen van een gemeenschap waarin mensen hun menselijkheid maximaal kunnen ontplooiën zonder dat hen iets nadeligs wordt opgedrongen. Het is niet de economie of de overheid die aan de basis ligt van het succes van mensen, maar de cultuur. Wanneer de cultuur rechtvaardig, inclusief en veilig is en er de mogelijkheid bestaat om jezelf te ontplooiën als

mens, dan zullen de aangeboren kenmerken van mensen ervoor zorgen dat zij zelfredzaam en succesvol worden. Vrijheid in verbondenheid en gelijkheid van kansen zorgen voor een vrijzinnige participatiemaatschappij waarin iedereen het maximale uit zichzelf kan halen en de welvaart vanzelf komt. In een vrijzinnige samenleving heeft iedereen de mogelijkheid om een persoonlijke identiteit aan te nemen die zijn capaciteiten maximaal bevordert. In een conflictmaatschappij is dit echter niet mogelijk. Het conflict dwingt iedereen in de verdediging waardoor er slechts keuzes zijn tussen slecht en slechter. Het belangrijkste voor een vrijzinnige is daarom het voorkomen van de conflictmaatschappij.

Het vrijzinnige verhaal heeft zelfbeschikking als uitgangspunt. In de menselijke zelfbeschikking komen de belangrijkste Westerse waarden van gelijkheid, vrijheid en broederschap samen. Om werkelijk zelfbeschikking te hebben is het noodzakelijk dat de samenleving gebaseerd is op de menselijke maat. De grootste uitdagingen hierbij zijn het voorkomen van individuele en maatschappelijke hoogmoed en het voorkomen dat de levenskansen van anderen aan de ambitie van de enkeling worden opgeofferd. Liberalen en socialisten streven beiden naar een grootschalige, van bovenaf ingedeelde, samenleving waar geen werkelijke zelfbeschikking is voor het individu. Individuen zijn daar afhankelijk van grootschalige instituties en systemen die aangestuurd worden door een kleine groep leiders waarin de mens slechts een klein en vervangbaar radartje is. In een dergelijke maatschappij draait het om het beschermen van de privileges van de gevestigde orde. Populisten strijden in dit systeem tegen de gevestigde orde, maar stappen daarbij niet uit het conflictmodel, Het systeem blijft zodoende intact en werkelijke zelfbeschikking voor iedereen blijft een illusie. Het liberalisme creëert jaloezie doordat enkelen succes kunnen hebben en daarbij de anderen achterlaten die niet de middelen hebben om zelf ook succes te krijgen. Het socialisme creëert wantrouwen omdat succes van de één alleen mogelijk is ten koste van dat van de ander en men elkaar daardoor onderuit probeert te halen. Een dergelijke situatie brengt frustratie, depressie, lethargie en afhankelijkheid voort en als gevolg daarvan desintegreert de gemeenschap. Het liberalisme en socialisme bieden geen duurzaamheid en vooruitgang (in de betekenis van: beter in staat om

de toekomst aan te kunnen) want succes kan alleen met de goedkeuring van de machtigen en die zullen altijd de bedreiging voor hun positie voorkomen. Een dergelijke samenleving is dus halfleeg. Vrijzinnigheid is hiervoor de oplossing. Door de samenleving te baseren op de zelfbeschikking van ieder individu en zodoende een maatschappij te hebben van kansen voor iedereen kunnen we het glas weer halfvol maken en de stap zetten van het conflictmodel naar het participatiemodel.

2.2 Het conflictveld

Het fundament van de huidige Nederlandse maatschappij is het conflict; conflicten tussen instituties, tussen groepen, tussen mensen, tussen man en vrouw. In elke menselijke omgeving zijn er verschillen tussen individuen, maar de cultuur van een gemeenschap wordt niet bepaald door deze individuen maar door de wijze van interactie met elkaar. De Nederlandse maatschappij is doelbewust zodanig ingedeeld dat het conflict centraal staat, waarbij de één tegenover de ander staat. Het argument hiervoor ligt in het idee van evenwicht en *checks and balances*. Het evenwicht zorgt er dan voor dat het niet mogelijk wordt voor een enkeling om alle macht in handen te krijgen en daarmee de anderen te beperken. Echter, het principe van een conflict gebaseerd systeem brengt geen balans maar duwt de samenleving juist uit evenwicht. In een sociale omgeving van gelijken gaan conflicten niet om de macht maar om het conflict zelf. Deze conflicten escaleren uiteindelijk en men daalt af in het conflictmodel zodat de uitkomst is dat iedereen verliest. In hoofdstuk vijf komt het conflictmodel verder aan de orde. Een conflictmaatschappij kan alleen voortbestaan als de conflicten geëxporteerd worden, anders volgt desintegratie. In een duurzame en vreedzame samenleving moet het evenwicht in de maatschappij niet gebaseerd zijn op conflict maar op inclusiviteit en participatie. Hiervoor dienen allen die een onderdeel zijn van de maatschappij toegang te hebben tot alle elementen van de gemeenschap. Een positieve cultuur gesteund door participatiegerichte en uitvoerende instituties en een rechtvaardige implementatie van de sociale rechten die mensen vrijheid in verbondenheid bieden maakt dit mogelijk. Op deze manier is het niet mogelijk voor een elite om de macht te grijpen en via groepsdenken en corruptie de maatschappij te

ontwrichten en ontwikkelingen te stoppen. Als iedereen meedoet en succes van de één bevorderlijk is voor dat van de ander dan kijkt iedereen vooruit.

De huidige Nederlandse maatschappij wordt gedefinieerd door middel van conflictvelden. Elk persoon en onderdeel van de maatschappij heeft van zichzelf een merendeels kleine en vaak verwaarloosbare invloed. Het is het conflictveld dat eenieder genereert die deze invloed, en zo onze samenleving, vormt. Een groot nadeel hiervan is dat men als het ware tegen de golven in moet leven waardoor mensen van elkaar en van zichzelf verwijderd raken. Samenwerking is zo een illusie en waarheidsvinding betekent eenvoudigweg het volharden in het eigen gelijk zelfs als ze schadelijk zijn voor iedereen, inclusief de eigen persoon. Daarnaast maakt het de maatschappij hoogst onvoorspelbaar omdat de interactie tussen de conflictvelden interferentiepatronen genereren die onverwachte (on)mogelijkheden creëren. Conflictvelden zijn ethisch onverantwoord omdat ze de volwaardige en volledige participatie verhinderen, mensen van zichzelf vervreemden en tot desintegratie leiden.

In de politiek heersen tegenover elkaar staande posities van links versus rechts en conservatief versus progressief die hun bestaansrecht krijgen door hun onderlinge tegenstelling. Het leidt echter tot blikvernauwing waarbij men het algemeen belang uit het oog verliest. De huidige politieke strijd staat in wezen ver af van werkelijke politiek, maar is eerder een bokswedstrijd waar gladiatoren elkaar de hersens inslaan en daarvoor worden toegejuicht door gefrustreerde, laffe en dronken supporters die beperkt worden door de conflicten en hier niet bovenuit kunnen stijgen. Het is geen werkelijke strijd om de macht maar een spel gebaseerd op conflict. Eerlijke politiek draait echter om het vertegenwoordigen van de belangen van iedereen zonder dat men slachtoffers inzet om anderen te beperken. De politieke instituties moeten niet tegenover elkaar staan en hun legitimatie uit hun onderlinge conflicten halen, maar zouden juist gericht moeten zijn op eerlijke samenwerking zonder dat men de posities gaat gebruiken voor het behoud en de uitbreiding van voorrechten. Ook het parlement dient niet conflict gebaseerd te zijn want dan is er geen sprake van werkelijke controle maar is er slechts

een toneelstukje waarbij het conflict de deelnemers bestaansrecht geeft.

De conflictvelden beperken zich niet tot de politieke instituties, maar definiëren elk onderdeel van de samenleving. Zo zijn de conflictvelden tussen man en vrouw schadelijk omdat er geen werkelijke verbinding tussen beide kan plaatsvinden en men zich gaat concentreren op gelijkheid van uitkomst terwijl gelijkheid van kansen een veel groter succes voor beiden zou opleveren.

2.3 Ethiek van participatie

Het probleem waar elke ethiek mee wordt geconfronteerd is dat het niet gerechtvaardigd kan worden door natuurwetten zoals de zwaartekracht. Er zijn dan ook geen wiskundige formules waarmee een ethiek is te formuleren. Elke ethiek baseert zich op aannames die zelf niet natuurwetenschappelijk gerechtvaardigd kunnen worden, maar voor waar moeten worden aangenomen. De vrijzinnige ethiek is vergelijkbaar met de Verlichtingsethiek en is gebaseerd op de menselijkheid waarbij de waarde van elk individu vanuit het perspectief van dat individu bekeken dient te worden; elk mens is een doel op zich, anderen mogen dan niet als middel worden gebruikt om de eigen ambities na te streven. Vanuit het vrijzinnige perspectief is elk mens gelijkwaardig. Om ieder mens gelijkwaardig te laten zijn is het nodig dat men zijn individuele kwaliteiten ten volle kan ontplooiën en dat er geen onderdrukkende opgelegde gelijkheid is die deze zelfbeschikking tenietdoet. Mensen moeten daarom beloond en geselecteerd worden op basis van hun individuele kwaliteiten. De vrijheid van mensen hangt voor een belangrijk deel af van de wijze waarop interactie met anderen plaatsvindt. De mens is van nature een sociaal wezen die alleen werkelijk mens kan worden als onderdeel van een gemeenschap. Essentieel hierin is dat een dergelijke gemeenschap rechtvaardig is, waarbij dit betekent dat de menselijkheid van iedereen en de vrijheid in verbondenheid zo goed mogelijk wordt bevorderd. Het rechtvaardigheidsgevoel is een aangeboren morele eigenschap zoals de grote emoties als blijheid, droefheid, angst en woede dat ook zijn. Rechtvaardigheid is cruciaal voor het voortbestaan van een

gemeenschap. Het gevoel voor rechtvaardigheid, ieder het zijne, is aangeboren en stelt ons in staat om samen te leven en niet ten onder te gaan in een competitie met mensen en groepen die het slechtste met ons voor hebben. Ieder het zijne, betekent niet het bezit van geld maar van levenskwaliteit; kan je jezelf zijn zonder dat anderen je beperken? Als niet aan het gevoel van rechtvaardigheid wordt voldaan dan stort de samenwerking ineen en is er geen gemeenschap mogelijk en verdwijnt de individuele vrijheid. In een rechtvaardige omgeving is het eenvoudig om kwaliteit te belonen, terwijl het in een onrechtvaardige omgeving onmogelijk wordt omdat het de machtsposities onder hoogspanning zet.

Als men geen gevoel van verontwaardiging meer krijgt bij een oneerlijke verdeling en in plaats daarvan alleen kijkt naar de egoïstische mogelijkheid om als individu zoveel mogelijk te krijgen dan is elke samenwerking uitgesloten en verdwijnt de gemeenschap. Op dat moment is er een competitie op leven en dood waarin samenwerking uitgesloten is en waarbij de gemeenschap die noodzakelijk is om de welvaart mogelijk te maken uiteenvalt. In een dergelijke situatie is er geen sprake meer van mogelijk 'oneerlijke' concurrentie, want de moraal is dan uit de omgeving verdwenen. De termen 'eerlijk' en 'oneerlijk' zijn niet van toepassing in een amorele omgeving en er rest de tegenstanders niet veel anders dan te strijden op leven en dood. Een *zero-sum* competitie waarin de één alles krijgt ten koste van de ander die met niets overblijft, is dan ook vacuüm van waarden en kan niet eerlijk of oneerlijk genoemd worden. Elke reactie is dan moreel gelijkwaardig, want de moraal is in een dergelijke situatie niet relevant. Uiteindelijk blijft enkel de strijd voor overleving over en in een *zero-sum* omgeving betekent dit per definitie de vernietiging van de ander. We moeten dan ook koste wat kost voorkomen dat de samenleving zó oneerlijk wordt dat de moraal verdwijnt en dat zelfs de term 'oneerlijk' niet meer van toepassing is.

De oplossing voor een dergelijke degeneratie van de moraal is het verlaten van het conflictmodel en het overstappen naar het participatiemodel. De vrijzinnige ethiek is in wezen een participatie-ethiek die is gericht op de vrijwillige deelname van individuen aan een groep die het beste in hen naar voren kan halen. Alleen dat is